

OSMANLI'NIN ARŞİVCİLİĞİ VE TEKGIDA-İŞ EMEK KÜTÜPHANESİ

27 Eylül 2022

Yıldırım Koç

Müthiş bir arşiv geleneği olan Osmanlı'nın torunlarıyız; ancak atalarımızın bu geleneğini büyük ölçüde unuttuk; özellikle emek tarihi konusunda.

Cumhuriyet döneminde Osmanlı tarihçilerinin en önemlilerinden Prof.Ömer Lütfi Barkan'ın 1972 ve 1979 yıllarında yayımlanan iki ciltlik **Süleymaniye Cami ve İmaretini İnşaatı (1550-1557)** kitabında, Osmanlı'nın çalışma yaşamına ilişkin nasıl kayıt tuttuğu hayranlık uyandıracak biçimde gözükmektedir.

Kitabın birinci cildindeki bazı başlıklar şöyledir:

İşçilerin Hukuki ve Sosyal Durumu (s.93-140)

Serbest İşçi ve Ustaların Muhtelif Sanat, Din ve Memleketlere Göre Dağılımı (s.141-156)

İşyerinde Çalışma Nizamı, Devam Meseleleri ve Tatiller (s.157-184)

İşçilerin Aylık Devam Cetvelleri (s.185-330)

Kitabın ikinci cildinde de "İşçi Tedariki ile İlgili Belgeler" bölümünde (s.1-10), Osmanlı'nın çeşitli bölgelerindeki kadınlara, işçi temini konusunda gönderilen talimatlar yer almaktadır. İnsanda hayranlık uyandıran nokta, gönderilen talimatlarla çeşitli yörelerden isim isim belirtilerek belirli mesleklerden işçi istenmesidir. Diğer bir deyişle, 16. yüzyılın ortalarında Osmanlı Devleti, ülkenin çeşitli bölgelerindeki sanatkarların kayıtlarını tutmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, teknolojinin sağladığı tüm çağdaş olanaklara rağmen, bugün bu kadar bilgiye sahip değildir.

Osmanlı'nın arşivcilerini de, bu arşivlerin bir bölümünü bizlere ulaştıran Prof.Ömer Lütfi Barkan'ı da saygıyla anıyorum. (Barkan, Ö.L., **Süleymaniye Cami ve İmaretini İnşaatı (1550-1557)**, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1972; Barkan, Ö.L., **Süleymaniye Cami ve İmaretini İnşaatı (1550-1557) İnşaatına Ait Emir ve Fermanlar**, Cilt 2, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1979)

Bu konuda diğer bir örnek, 1631 yılında Musul'da inşa edilecek bir kale için ülkenin çeşitli yörelerinden vasıflı ve vasıfsız işçi temini için gönderilen talimatlardır. (Murphey, R., "The Construction of a Fortress at Mosul in 1631: A Case Study of an Important Facet of Ottoman Military Expenditure," Okyar, O.-İnalçık, H. (Ed.), **Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920)**, Ankara, 1980)

Atalarımızın hayatın her alanında ve çalışma yaşamı konusunda bu kadar ayrıntılı kayıtlar tutmasına karşılık, günümüzde bu konuda büyük bir boşluk bulunmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın, araştırmacıların yararlanabileceği ciddi bir kütüphanesi yoktur. Bağışlanmış toplu iş sözleşmeleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na gönderilmektedir. 1963 yılında kabul edilen 275 sayılı Kanun sonrasında 1964 yılından beri bağışlanan toplu iş sözleşmeleri konusunda araştırma yapacak bir kişi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan en küçük bir yardım bile alamamaktadır; çünkü bu belgeler saklanmamıştır. Bu nedenle de, bir iki istisna dışında, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihiyle ilgilenenler, toplu iş sözleşmelerinde yer alan hakların gelişimi konusunu ele almamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın elinde, 1945 yılında kuruluşundan kısa bir süre sonra çıkarılan dergiler ve diğer yayınlar bile bulunmamaktadır.

İşçi ve kamu çalışanları sendikaları konfederasyonları ve sendikaların arşiv konusunda duyarlı olduklarını söylemek de mümkün değildir. Birçok örgüt, bırakın başka sendika ve konfederasyonların yayınlarına sahip olmayı, kendi yayınlarının bazılarında haberdar bile değildir. Özellikle yönetim değişiklikleri sonrasında arşivler "temizlenmekte", bir tarih yok edilmektedir. Kendi tarihlerini yazmaya girişen örgütler, büyük bir boşlukla karşılaşmaktadır.

Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Türkel'in önerisi ve büyük desteğiyle başlatılan Tekgıda-İş Sendika Akademisi Emek Kütüphanesi, bu boşluğu doldurma çabasıdır.

Tekgıda-İş Sendikası'nın Ankara'daki binasında bir katta kurulan Emek Kütüphanesi, kaybolmakta olan emek tarihi belgelerini derleme ve araştırmacılara sunma çabası içindedir.

Bu konuda ilk ve en önemli katkıyı, Genel-İş Sendikası yaptı. Ardından Türk-İş, Tezkoop-İş, Belediye-İş, Türk Harb-İş, Birleşik Metal-İş sendikaları da kaynak temininde yardımcı oldu.

Önemli bir katkıyı ise kısa bir süre önce Memur-Sen gerçekleştirdi. Memur-Sen Genel Koordinatörü Halit Ortaköy'ün büyük çabalarıyla, 7 kolilik Memur-Sen ve bağlı sendikaların yayınları Emek Kütüphanesi'ne ulaştı ve 8 rafı doldurdu. Memur-Sen ve Sayın Halit Ortaköy'e, bu katkıları nedeniyle şükranlarımızı sunuyoruz.

Tekgıda-İş Sendika Akademisi Emek Kütüphanesi, sendikalardan ve üst örgütlerinden ve diğer kişi ve kuruluşlardan katkılarını beklemektedir.